42- KITABU'L-MUSAKAAT
1- Bâb: Sudan Yararlanma Payi Hakkindadir
2- Bâb: Içmeyi Ve Taksim Edilmis Olsun Veya Taksim Edilmemis Olsun Su Sadakasini, Hibesini, Vasiyyet Edilmesini Caiz Gören Kimse Hakkindadir
3- Peygamberdin: "Su Fazlasi Men' Olunmaz'1 Kavlinden Dolayi"Su Sahibi Suya Kanincaya Kadar Suyu Kullanmaya Herkesten Daha Ziyâde Hakk Sahibidir" Diyen Kimse Babi
4- Bâb: Bir Kimse Kendi Mülkünde Bir Kuyu Kazarsa (O Kuyuda Meydana Gelen Zarari) Ödemez
5- Kuyu Hakkinda Husûmet Ve Bu Konudaki Hüküm (Ve Kazanin Beyâni) Babi
6- Ihtiyâcindan Fazla Suya Sâhîb Olup Da Bunu Yolcularin Kullanmasindan Men' Eden Kimsenin Günâhi Babi
7-Su Yollarini Kapatma Ve Suyu Habsetme (Günâhini Beyân) Babi
8- Yüksek Tarafta Bulunanin Asagi Taraftakinden Önce Suyu Alip Kullanmasi Babi
9- Yukari Taraftakînin Su Payinin Ayak Topuklari Yüksekligine Kadar Olmasi Babi
10- Suya Muhtâc Olan Herseyi Sulamanin Fazileti Babi
11- Havuz Yâhud Kirba Sahibinin Kendi Suyuna Herkesten Daha Hakli Oldugu Görüsünde Olan Kimse Babi
12- Bâb: Korumak Yalniz Allah'a Ve Rasûlü'ne Hasstir
13- Insanlarin Nehirlerden, Akarsulardan Su Alip Içmeleri Ve Hayvanlarini Sulamalari Babi
14- Odun Ve Yas, Kuru Ot Toplayip Satma Babi
15- (Devlet Baskaninin Bâzi Kimselere Kesip Verdigi) Arazî Parçalari Babi
16- Devlet Baskaninca Verilen Arazîlerin (Sâhibleri Anîna Tapularinin) Yazilmasi Babi
17- Develerin Su Baslarinda Sagilmalari Babi
18- Birisinin Bustânindaki Sudan Su Alma Hakki Ve Yâhud Hurma Agacindan Faydalanma Hakki Olan Kimsenin O Bustândan Ve Hurmaliktan Geçme Hakki Da Olur Babi

42- KITABU'L-MUSAKAAT

(Meyve Agaçlarini Sulayip Timar Etmek Üzere Yapilan Ortaklik Akdi Kitabi) [1]

1- Bâb: Sudan Yararlanma Payi Hakkindadir [2]

Ve Yüce Allah'in su kavli: "Biz her diri seyi sudan yarattik, hâlâ inanmayacaklarim?"(ei-Enbiyâ: 30)[3]
Ve zikri ulu olan Allah'in su kavli:
"Içmekte oldugunuz o suyu gördünüz mü? O suyu beyaz ve yagmur yüklü bulutlardan siz mi indirdiniz, yoksa indiriciler biz miyiz? Eger dileseydik onu aci bir su yapardik. O hâlde sükretmeli degil misiniz?" (el-vâkia: 68-70) [4].
"el-Ucâcu", Mel-Murru(= Aci)" demektir. "el-Muznu", "es-Sehâbu (= Bulut)" demektir.

2- Bâb: Içmeyi Ve Taksim Edilmis Olsun Veya Taksim Edilmemis Olsun Su Sadakasini, Hibesini, Vasiyyet Edilmesini Caiz Gören Kimse Hakkindadir [5]

Ve Usmân ibn Affân söyle dedi: Peygamber (S): Rûme Kuyusu'nu -kendi kovasi da müslümânlarin kovalari gibi bu kuyu içinde, kendisine bir meziyet yirmaksizin müsterek faaliyette bulunmak üzere- kim satin alir da müslümânlara karsiliksiz hediye ederse, onun için cennet va'd edilmistir'* buyurdu.

Bunun üzerine Usmân onu satin almis(ve vakif yapmis)tir [6].

1-.....Sehl ibn Sa'd (R) söyle demistir: Peygamber(S)'ebir bardak su getirildi. Peygamber bundan (bir mikdâr) içti. Saginda sahâ-bîlerin en küçügü bir genç bulunuyordu. Yaslilar da solunda idiler. Bu vaziyette Peygamber:
— "Ey genç, bardakta kalani ihtiyarlara vermeme izin verir misin?"dedi.
Genç sahâbî:
— Yâ Rasûlallah, Sen'den gelecek artigimi hiçbir kimseye ihsan edecek degilim, dedi.

Bu cevâb üzerine Rasûlullah bardakta kalan suyu bu gence verdi [7].

2-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Enes ibn Mâlik'in evinde bulunan bir elcil besi koyununun sütü Rasûlullah için sagildi. Bu koyunun sütü yine Enes'in evinde bulunan kuyudan alinan bir mik-dâr su ile karistirildi ve Rasûlullah'a bir bardak ile verildi. O da bu bardaktan içti. Nihayet bardagi agzindan ayirdigi sirada solunda Ebû Bekr, saginda da bir A'râbî bulunuyordu. Umer, Rasûlullah'in (bu artigi) A'râbî'ye vermesinden korkarak: ;
— Yâ Rasülallah, yanindaki Ebû Bekr'e ver, dedi. Rasûlullah ise artigini sagindaki A'râbî'ye verdi. Sonra:

— "Saga; sira ile saga (ver)/" buyurdu [8].

3- Peygamberdin: "Su Fazlasi Men' Olunmaz'1 Kavlinden Dolayi"Su Sahibi Suya Kanincaya Kadar Suyu Kullanmaya Herkesten Daha Ziyâde Hakk Sahibidir" Diyen Kimse Babi

3-.....Ebû Hureyre(R)'den: Rasûlullah (S): "Su fazlasi men' edilmez. Bu men' ile bin'n-netîce ot men' edilmis olur" buyurmustur [9].

4-.....Ebû Hureyre(R)'den: Rasûlullah (S): "Fazla suyu (ihtiyâç sâhiblerinden) men' etmeyiniz; bu men' ile neticede ot fazlasini men' etmis olursunuz" buyurmustur [10].

4- Bâb: Bir Kimse Kendi Mülkünde Bir Kuyu Kazarsa (O Kuyuda Meydana Gelen Zarari) Ödemez

5-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: RasûluIIah (S) söyle buyurdu: "Ma'den ocagi hederdir. Kuyu hederdir, hayvan hederdir (yânî yaptigi zarari sahibi ödemez). Câhiliyet'ten kalma definede de beste bir devlet vergisi vardir" [11].

5- Kuyu Hakkinda Husûmet Ve Bu Konudaki Hüküm (Ve Kazanin Beyâni) Babi [12]

6-.....Abdullah ibnu Mes'ûd(R)'dan: (O, bir mecliste:) Peygamber (S): "Her kim müslümân bir kimsenin malim koparmak için yemininde yalanci olarak and içerse, kiyamet gününde Allah'in öf-kesine ugrayarak Allah 'a kavusur" buyurdu. Ve müteakiben de Yüce Allah'in: "Hakikat, Allah'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir bahayi satin alanlar; iste onlar: Onlar için âhirette hiçbir nasîb yoktur. Allah kiyamet günü onlarla konusmaz, onlara bakmaz, onlari temize çikarmaz. Onlar için pek acikli bir azab vardir" (Âiu imrân: 77) âyetini indirdigini bildirdi, demistir.
Bu sirada (meclise) Es'as ibn Kays gelmis ve dinleyicilere hitaben: — Ebû Abdirrahmân ibnu Mes'ûd size ne tahdîs ediyor? Bu âyet benim hakkimda indirildi. Söyle ki: Amcaoglumun arazîsinde bana âid bir kuyu vardi. (O bunu inkâr ediyordu.) RasûluIIah bana: "Sâ-hidlerini hazirla"buyurdu. Ben: "Sâhidlerim yoktur" dedim. RasûluIIah: "Öyle ise yemin etmesini iste!" buyurdu. Ben: Yâ Rasûlallah, o yalan yere yernîn eder, dedim. Bunun üzerine Peygamber (S): "Her kim bir müslümânin malini koparmak için yalan yereyemîn ederse..." hadîsini zikretti. Allah da Peygamberinin bu sözünü tasdik ederek, bu âyeti indirdi, demistir [13].

6- Ihtiyâcindan Fazla Suya Sâhîb Olup Da Bunu Yolcularin Kullanmasindan Men' Eden Kimsenin Günâhi Babi

7-.....el-A'mes söyle dedi: Ben Ebû Salih'ten isittim, söyle diyordu: Ben Ebû Hureyre(R)'den isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S) söyle buyurdu:
"Üç sahis vardir ki Allah kiyamet gününde onlara bakmaz, onlari temize çikarmaz, onlar için elem verici bir azâb vardir: (Birincisi) su kimsedir: Kendisinin yol üstünde ihtiyâcindan fazla suyu vardir da, onu yolculardan men' etmistir. (Ikincisi) su kimsedir: Devlet baskanina yalniz dünyâ metâ'i için bey'at etmis; devlet baskani ona dünyalik verirse hoslanir, vermezse öfkelenir. (Üçüncüsü) su kimsedir ki, bu da satilik malini ikindiden sonra (pazara) çikarir ve: 'Kendisinden baska ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, ben bu mala emîn ol kat'î olarak söyle söyle para verdim' der, satin alici olan kimse de onu tasdik eder (de o fiatla satin alir)."
Bundan sonra Rasûlullah (S) su âyeti okudu:
"Hakikat, Allah'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir bahayi satin alanlar; iste onlar; Onlar için âhirette hiçbir nasîb yoktur. Allah kiyamet günü onlarla konusmaz, onlara bakmaz, onlan temize çikarmaz. Onlar için pek acitici bir azâb vardir'9 (Âiuimrân: 72) [14].

7-Su Yollarini Kapatma Ve Suyu Habsetme (Günâhini Beyân) Babi

8-.....Abdullah ibnu'z-Zubeyr (R) söyle demistir: Ensâr'dan bir kimse, Harre mevkiindeki

hurmaliklari sulamakta olduklari su yollarindan ve su nevbetinden dolayi Rasûlullah'in huzurunda Zu-beyr ibnu'l-Avvâm hakkinda sikâyet arzetti. (Bu yollardan geçen su evvelâ Zubeyr'in hurmaligina ugruyor, sonra da Ensârî'ninkini suluyordu. Bir kerresinde Zubeyr suyu tarlasinda tutup sulayacagi sirada) Ensârî, Zubeyr'e:
— Suyu birak da bize gelsin, demisti.
Fakat Zubeyr kendi hurmaligim sulamadan birakmak ve nevbe-tini komsusuna vermek istemedi. Iki taraf Peygamber'in huzurunda muhakeme oldular. Rasûlullah, Zubeyr'e:
— "Yâ Zubeyr, tarlani sula, sonra suyu komsuna dogru saliver!" buyurdu.
Ensârî öfkelendi de:
— Zubeyr halanin oglu oldugu için mi? diye (onu kayirdigina) ta'rîz etti.
(Onun bu saygisizca sözünden dolayi) RasûlulIah'in yüzünün rengi degisti. Sonra Rasûlullah:
— "Yâ Zubeyr, hurmaligini sula, sonra suyu habset; hurma agaçlarinin köklerine erisinceye kadar birakma!" buyurdu.
Bu muhakemeyi nakleden Zubeyr: Vallâhî ben su âyetin bu hâdise hakkinda indigini saniyorum, demistir: "Öyle degil, Rabb'ina and olsun ki, onlar aralarinda kimi oraya, kimi buraya çektikleri (kavga ettikleri) seylerde seni hakem yapip, sonra da verdigin hükümden yürekleri hiçbir sikinti duymadan tam bir teslimiyetle teslim olmadikça îmân etmis olmazlar" (en Nisa: 65) [15].
(el-Câmi'u's-Sahîh'i Buhârî'den rivayet eden Firabrî söyle demistir:)
Muhammed ibnu'l-Abbâs (Öl. 266) dedi ki: Ebû Abdillâh el-Buhârî: "Abdullah ibnu'z-Zubeyr'den bu hadîsi rivayet edenler içinde senedde Urve ibnu'z-Zubeyr'i zikreder hiç kimse yoktur, sâdece el-Leys ibn Sa'd müstesnadir" demistir [16].

8- Yüksek Tarafta Bulunanin Asagi Taraftakinden Önce Suyu Alip Kullanmasi Babi

9-.....Urve ibnu'z-Zubeyr söyle demistir: ez-Zubeyr ile Ensâr'dan bir adam muhakeme oldular. Peygamber (S):
— "Yâ Zubeyr, hurmaligini sula, sonra suyu saliver"buyurdu. Bu hükme i'tirâz kasdeden Ensârî:
— (Bu hüküm) o, yânî Zubeyr senin halanin oglu oldugundan mi? dedi.
Bu saygisizca söz üzerine Peygamber (S):
— "Yâ Zubeyr, hurmaligini sula, sonra su hurma kökleri üzerindeki yumrulara ulasir; sonra da suyu tut" buyurdu.
Zubeyr dedi ki: Ben su "Öyle degil, Rabb'ina and olsun ki, onlar aralarinda çekistikleri seylerde seni hakem yapip hükmüne teslim oluncaya kadar îmân etmis olmazlar" (en-Nisâ: 65) âyetinin bu hâdise hakkinda indigini sanirim, demistir [17].

9- Yukari Taraftakînin Su Payinin Ayak Topuklari Yüksekligine Kadar Olmasi Babi

10-.....Urvetu'bnu'z-Zubeyr söyle tahdîs etmistir: Ensâr'dan bir adam Harre mevkiindeki hurmaliklari sulamakta oldugu su kanallari hakkinda Zubeyr ile muhakeme oldu. Rasûlullah:
— "Yâ Zubeyr, sula" buyurdu da, ona aralarinda ma'rûf olan su payi mikdârini kullanmasini

emretti. "Sonra da suyu komsuna dogru saliver" buyurdu.
Ensârî, bunun üzerine:
— Zubeyr, senin halanin oglu oldugu için mi? dedi.
Bu i'tirâzdan Rasûlullah'm yüzünün rengi degisti. Sonra:
— "Yâ Zubeyr, hurmaligini sula, sonra su hurma agaçlarinin kökleri etrafindaki yumru çikintilara erisinceye kadar habset" buyurdu.
Ve Zubeyr kendi hakkini bol bol kullandi. Zubeyr: Vallahi su * 'Öyle degil, Rabb Una and olsun ki, onlar aralarinda çekistikleri seylerde Seni hakem yapip... hükmüne teslim oluncaya kadar îmân etmis olmazlar" (en-Nisâ: 65) âyeti muhakkak bu muhakeme hakkinda indirildi, demistir.
Ibn Cureyc dedi ki: Ibnu Sihâb bana söyle dedi: Ensâr ve diger insanlar Peygamber'in Zubeyr'e söyledigi "Sula, sonra su hurma köklerindeki yumru kabarciklarina ulasincaya kadar salmayip habset" sözünün anlattigi yüksekligi ölçtüler ve bu seviye ayak topuklarina kadar oldu [18].

10- Suya Muhtâc Olan Herseyi Sulamanin Fazileti Babi

11-.....Ebû Hureyre(R)'den: Rasûhillah (S) söyle buyurmustur: "Birisi yürürken birden susuzlugu artti. Hemen bir kuyuya indi, suyundan içti. Sonra kuyudan çikti. Adam orada bir köpek ile karsilasti ki, hayvan susuzluktan dilini çikarip soluyor, nemli topragi yatiyordu. Yolcu (kendi kendine): Baha erisen hararet ve susuzlugun benzeri bu hayvana da ulasmis, dedi ve kuyuya inip ayakkabisini su doldurdu. Sonra (kuyudan çikarmak için) ayakkabiyi agzi ile tuttu. Sonra yükselip çikti ve köpegi suladi. Bu yaptigindan dolayi Allah o kulunu övdü ve ona magfiret eyledi".
Sahâbîler:
— Yâ Rasûlallah, hayvanlari sulamakta bize de ecir var midir'dediler.
Rasülullah:
— "Her yas cigerde (yânî: Hayât eseri olani sulamakta) sevâb vardir" buyurdu [19].
Hammâd ibnu Seleme ile er-Rabîu'bnu Müslim, bu hadîsi Mu-hammed ibnu Ziyâd'dan rivayet etmekte buradaki râvîye mutâbaat etmislerdir [20].

12-.....EsmâbintuEbîBekr(R)'den: Peygamber (S) günes tutuldugu bir sirada kusûf namazi kildi da akabinde:
— "Bana namazda cehennem gösterildi. Cehennem atesi bana o kadar yaklasmisti ki, hattâ ben: Ey Rabb'im, ben de cehennemliklerle beraber miyim? demistim. Ben orada bir kadin gördüm." -Esma, Rasûlullah'in "Bu kadinin yüzünü bir kedi tirmaliyordu" buyurdugunu sanirim, dedi.-
Rasûlullah:
— "Bu kadinin günâhi nedir?" diye azâb meleklerine sormustu
da, onlar:
— Bu kadin dünyâda bir kediyi aç ölünceye kadar habsetmisti, diye cevâb vermislerdir [21].

13-.....Abdullah ibn Umer(R)'den: Rasûlullah (S) söyle buyurmustur. "Bir kadin aç ölünceye kadar

habsettigi bir kedi sebebiyle cehenneme girdi de azab edildi". Devamla Rasûlullah: "Allah en iyi bilir ki, yâhud cehennemin bekçisi Mâlik bu kadina:
— Ey kadin, sen bu kediyi habsettigin zaman onu yedirmedin, içirmedin, yerini böceklerinden (nasibini bulup) yemesi için de sali-vermedinLdemis(ve kadinin ukubet sebebini bildirmis)" [22].

11- Havuz Yâhud Kirba Sahibinin Kendi Suyuna Herkesten Daha Hakli Oldugu Görüsünde Olan Kimse Babi

14-.....Sehl ibn Sa'd (R) söyle demistir: Rasûlullah'a bir bardak getirildi, O da bundan içti. Saginda sahâbîlerin en genci olan bir oglan bulunuyordu. Yaslilar da solunda idiler. Bu vaziyette Rasûlullah:
— "Ey delikanli! Bardaktan kalani yaslilara vermem için bana izin verir misin?" dedi.
Bunun üzerine o genç sahâbî:
— Yâ Rasûlallah, ben Sen'den gelen nasibimi hiçbir kimseye ihsan edici degilim, dedi de, Rasûlullah bardakta kalani bu gence verdi [23]

15-.....Muhammed ibn Ziyâd söyle demistir: Ben Ebû Hureyre(R)'den isittim; Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Nefsim elinde olan Allah'ayemîn ederim ki (kiyamet gününde) ben bir takim adamlari, yabanci

devenin havuz basindan kovulup uzaklastirildigi gibi, muhakkak havuzumdan kovacagim"[24].

16-..... Ibnu Abbâs (R) söyle demistir: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Allah îsmâîl Peygamber'in annesi Hâcer'e rahmet etsin! Hâcer Zemzem suyunu (ilk çikisinda) kendi hâline biraksaydi (yâhud da söyle dedi: sudan avuçlamasaydi) elbette Zemzem akici bir pinar hâlinde kaynar dururdu. Bir müddet sonra Cürhüm kabilesi geldi de bunlar Zemzem'in sahibesi bulunan Hâcer'e:
— Senin yanina konup mekân tutmamiza izin verir misin? dediler.
Hâcer bunlara:
— Evet, izin veririm; fakat bu suda sizin mülkiyet hakkiniz olmamak sartiyle, dedi.
Cürhümlüler de:
— Evet, Zemzem'de mülkiyet hakkimiz olmamak üzere, dediler" [25].

17-..... Ebû Hureyre(R)'den: Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Üç kisi vardir ki kiyamet gününde Allah onlara kelâm etmez, onlara bakmaz: aMetâ'ina revâc vermek için, müsterinin verdiginden daha fazla bedel vermis olduguna yalanci olarak yemîn eden kimse. b-Müslümân bir kimsenin malim koparmak için ikindiden sonra yalan bir yemîn ile yemîn eden kimse. cFazla suyu (susuzlardan) men' eden kimse. Allah ona (kiyamet gününde):
— Bugün ben fadi ve ihsanimi senden men' ediyorum. Nitekim sen (vaktiyle) ellerinin i'mâl etmedigi suyun fazlasini (susuzlardan) men' etmis idin! buyurur" [26].
Râvî Alî ibnu'l-Medînî söyle dedi: Bize Sufyân ibn Uyeyne, bir kerre olmayarak Amr ibn Dinar'dan tahdîs etti ki, kendisi Ebû Salih'ten isitmistir. Ebû Salih Zekvân es-Semmân bu hadîsi Peygam-ber'e

ulastiriyordu (yânî hadîs mürsel degil, merfû' bir hadîstir).

12- Bâb: Korumak Yalniz Allah'a Ve Rasûlü'ne Hasstir

18-.....Sa'b ibnu Cessâme (R) söyle demistir: Rasülullah (S):

"Korumak yalniz Allah'a ve Rasûlü'ne mahsûs(bu hakk)tur" buyurdu [27].
Ve Ebû Abdillah el-Buhârî: Peygamber(S)'in en-Nakî' mevkiini koru edindigi, Umer ibnu'l-Hattâb'in da es-Seref ile er-Rebezete min-takalarim koru edindigi haberi bize ulasti, dedi [28].

13- Insanlarin Nehirlerden, Akarsulardan Su Alip Içmeleri Ve Hayvanlarini Sulamalari Babi

19-.....Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "At bâzi kimse için bir sevâbdir. Bâzi kimse için fakirlik ve ihtiyâcina bir perdedir. Bâzi kimse üzerine de bir günâhtir. At kendisi için hayir olan kimseye gelince, o, atini Allah yolunda cihâd için baglamistir. Atin bagini da bol otlu genis bir sahada veya çayirlikta uzatmistir. Bu bol otlu sahadan veya çayirliktan atin bu uzun ipinde iken yedigi her ot, at sahibi için birer hasenedir, iyiliktir. Hele bir de atin ipi kopsa da sahlanarak bir yâhud iki yüksek yerde kossa, tirnaklarinin biraktigi izleri ve onun gübreleri de sahibi için haseneler olur. Bir de hayvan bu arada bir nehre ugrayip da ondan içerse, sahibi sulamak istememis olsa bile bu su da sahibi için haseneler olur. Binâenaleyh cihâd için baglanan bu gaza ati, sahibi için büyük bir sevâbdir.
"Atini (onunla kazanmak), halktan müstagni olmak, yâni insanlara muhtâc olmamak, iffetini korumak için baglayan, sonra hayvanlarinin üzerindeki Allah hakkini ve arkalarina takatinden fazla yüklememeyi unutmayan kimse için ise at (fakirlige karsi) bir engeldir.
"Atini ögünmek için, gösteris için, Islâm ehline düsmanlik için baglayan kimseye ise, bu at büyük bir günâhtir"
Rasûlullah'a eseklerden soruldu da, O: "Her hükmü toplayici bir vecize olan su âyetten baska bana (nasslanmis) birsey indirilmedi: Kini zerre agirliginca bir hayir yaparsa onu görecek. Kim de zerre agirliginca bir serr yaparsa onu görecek" (ez-ziizâi: 7-8) âyetini söyledi [29].

20-..... Zeyd ibn Hâüd (R) söyle dedi: Rasûlullah'a bir adam geldi de O'na bulunmus malin hükmünü sordu. Rasûlullah ona:
— "Onun kilifini ve agzinin ipini belle, sonra onu insanlara bir sene bildir. Eger sahibi gelirse ona ver; yok sahibi gelmezse ona mâlik ol; kullan" buyurdu.
O kimse:
— Yitik davar (nasil olacak)? dedi. . Rasûlullah:
_ "O ya senindir, ya kardesinindir, ya kurdundur" buyurdu.
Adam: * — Yitik deve (nasil olacak)? dedi.
Rasûlullah:
— "Ondan sana ne var? Su tulumu ve ayakkabilari beraberin-dedir. Sahibi ona kavusuncaya kadar [30]

su basina kendisi gelir, agaçlari yer (yâni, onu kendi hâline birak)" buyurdu .

14- Odun Ve Yas, Kuru Ot Toplayip Satma Babi

21-.....ez-Zubeyr ibnu'l-Avvâm(R)'dan: Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Sizden birinizin bir takim ipler alip da bir demet odun (toplayarak) alip getirmesi ve bunu satmasi ve böylece Allah'in o kulunun serefini korumasi, elbette insanlardan istemesinden hayirlidir; istedigi de ya verilir, ya verilmez".

22-.....Ebû Hureyre (R) söyle diyordu: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Yemîn ederim ki sizden birinizin dagdan sirti üzerine bir demet odun toplamasi, bir kimseden sadaka istemesinden elbette daha hayirlidir. O istedigi kimse de ya verir yâhud da vermez" [31].

23-.....Ibnu Cureyc haber verip söyle dedi: Bana Ibnu Sihâb, Alî ibn Hüseyn ibn Alî'den; o da babasi Hüseyn ibn Alî'den; o da Alî ibn Ebî Tâlib(R)'den haber verdi. Alî (R) söyle demistir: Rasûlullah ile beraber bulundugum Bedr günü ganîmetten yasi kemâle ermis bir deveye nail oldum. Alî dedi ki: Rasûlullah bana baska bir yasli deve de verdi. Ben bir gün bu develerimi Ensâr'dan bir kimsenin kapisi yaninda indirmistim. Bunlara izhir otu yükleyip satmak ve para-siyle Fâtima'nin dügün yemegi masrafina yardim saglamak istiyordum. Yahûdî Kaynukaa kabîlesinden (bu isi bilir) bir kuyumcu da benimle beraberdi. Bu sirada Hamza ibnu Abdilmuttalib bu Ensârî'nin evinde, beraberinde bir sarkici kadin oldugu hâlde içki içiyordu. Sarkici kadin Hamza'ya hitaben: "Elâ yâ Hamze liis-surufi'n-nivâi(= Ey Hamza, semiz develere bak)" girisi ile baslayan kasideyi söyledi. Bunun akabinde Hamza kilici ile hayvana dogru siçradi ve bunlari bogazladi, hörgüçlerini kopardi, bögürlerini yardi. Sonra cigerlerinden birer parça aldi.
Ibnu Cureyc dedi ki: Ben Ibnu Sihâb'a:
— H ör güçlerinden de? dedim.
— Hörgüçlerini kesti ve onlari götürdü, dedi.
Ibnu Sihâb dedi ki: Alî devamla söyle dedi: Beni korkutan bu manzaraya baktim. Akabinde Allah'in Peygamberi'ne geldim. Yaninda Zeyd ibn Harise vardi. Hâdiseyi kendisine haber verdim. Peygamber beraberinde Zeyd ibn Harise oldugu hâlde çikti. Ben de beraberinde gittim. Hamza'mn yanina girdi. Hamza'ya karsi gayz ve üzüntü gösterdi. Hamza da gözlerini kaldirdi ve:
— Siz ancak babam Abdulmuttalib'in köleleri degil misiniz? dedi. Rasûlullah da (amcasinin suursuzlugundan sakinarak) arka arkaya çekildi, nihayet odadakilerin yanindan çikti. Bu vakia sarâbin haram kilinmasindan önce olmustu [32].

15- (Devlet Baskaninin Bâzi Kimselere Kesip Verdigi) Arazî Parçalari Babi

24-.....Enes (R) söyle demistir: Peygamber (S) Bahreyn'den bir kisim arazîyi rhukaataa suretiyle Ensâr'a vermek istedi. Ensâr: Bize ayirip verecegin gibi muhacir kardeslerimize de arazî ayirip vermeniz sartiyle, dediler. Peygamber: "Benden sonra sizler yakin gelecekte siddetli bir hodgâmliga (yüksek mevkilerde bulunanlarin dünyâ ni'metlerini hirsla kendilerine ayirislanna) sâhid

olacaksiniz. Sizler, bana kavusuncaya kadar sabrediniz" buyurdu [33].

16- Devlet Baskaninca Verilen Arazîlerin (Sâhibleri Anîna Tapularinin) Yazilmasi Babi

25- el-Leys ibn Sa'd, Yahya ibn Saîd'den; o da Enes(R)'den söyledi ki, Peygamber (S) Bahreyn'den bir kisim arazîyi kendilerine ayirip vermek için Ensâr'i da'vet etti. Ensâr:
— Yâ Rasûlallah! Eger bu arazî ayirip vermeyi yaparsan, Ku-reys'ten olan kardeslerimiz için de bunun benzerini yaz, dediler.
Fakat bu kadar arazî Peygamber'in yaninda yoktu. Onlarin bu sözleri üzerine Peygamber:
— "Sübhesiz ki, sizler benden sonra siddetli bir kendine ayirma hod-gâmligi göreceksiniz. Sizler bana kavusuncaya kadar sabrediniz! "buyurdu [34]

17- Develerin Su Baslarinda Sagilmalari Babi

26-.....Ebû Hureyre(R)'den: Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Develerdeki haklardan biri de bunlarin sütlerinin su baslarinda sagilmalaridir (yâni sütün fakîrlere ve yolculara sadaka yapilmasidir)"[35].

18- Birisinin Bustânindaki Sudan Su Alma Hakki Ve Yâhud Hurma Agacindan Faydalanma Hakki Olan Kimsenin O Bustândan Ve Hurmaliktan Geçme Hakki Da Olur Babi

Peygamber (S): "Kim erkek hurma çiçegi asarak islâh edip sonra hurma agacini satarsa, o agacin üstündeki meyvesi saticiya âiddir" buyurmustur [36]
Böyle olunca, mahsûl kaldirilincaya kadar saticinin sattigi bustânda geçme, yürüme hakki ve su alma hakki vardir. Ariyye sahibinin de yine böyle bustânda yürüme ve agaci sulama hakki vardir [37].

27-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Ben Rasûlullah(S)'tan isittim, söyle buyumyordu: "Her kim hurma agacim (erkek çiçekle) asiladiktan sonra satarsa, onun meyvesi satanin hakkidir; ancak müsteri agaç üzerindeki mahsûlün kendisine âid olacagini sart kilmasi hâli müstesnadir. Her kim, mali bulunan, yâni malli bir köleyi satarsa, bunun da mali satanindir; ancak müsteri bu malin da kendisinin olacagini sart etmesi hâli müstesnadir" [38].
Bu köle satisi hakkindaki hadîsi râvî Leys, Mâlik'ten; o da Nâ-fi'den; o da Ibn Umer'den; o da Umer'den olmak üzere de rivayet etmistir [39].

28-.....Zeyd ibn Sabit (R): Peygamber (S) kuru hurma olarak tahmin ve takdir etmek suretiyle, ariyyelerin satilmasina ruhsat verdi, demistir [40].

29-.....Câbir ibn Abdillah (R) Peygamber (S) muhâbara'dan, muhâkala'dan, muzâbene'den ve salâhi meydana çikincaya kadar agaç .üstündeki yas meyveyi satmaktan nehyetti. Ve bu yas meyvelerin dînâr ile ve dirhem ile olmaktan baska seyle satilmasini da nehyetti. "Yalniz ariyyeier müstesnadir (o, yas ve kuru hurma ile satilabilir)*' buyurdu, demistir [41].

30-.....Ebû Hureyre (R): Peygamber (S) kuru hurma tahmîn etmek suretiyle bes veskin asagisinda yâhud bes vesk mikdârinda ariy-ye satisi hususunda ruhsat verdi, demistir. Bu "Bes veskin asagisinda yâhud bes veskte" diye sekkli söyleyen, râvî Dâvûd ibn Husayn' dir [42].

31-.....Râfi' bin Hadîc ile Sehl ibn Ebî Hasmete (R) söyle tahdîs etmislerdir: Rasûlullah (S) muzâbene'den, yas hurmayi (agacinda ölçekle tahmîn ederek) kuru hurma ile satmaktan nehyetti. Bu nehiy-den ariyye sâhiblerini müstesna tuttu. Çünkü Rasûlullah ariyye sahihlerine (bu suretle satisa) izin verdi [43].
Ebû Abdillah el-Buhârî dedi ki: Muhammed ibn Ishâk da: Bana Besîr ibn Yesâr bu hadîsin benzerini tahdîs etti, demistir.

---

[1] el-Cömi'u's-Sahîh'in çesitli nüshalarinda bu baslik "Kitâbu'l-Musâkaat", "Kitâbu's:Sirb", "Kitâbu'l-Miyâh" diye farkli sekillerde gelmistir.
el-Musökaat: Lûgatta sulamak ma'nâsina olan es-Sakyu masdarindan alinmistir. Fikihta Musâkaat: Agaci sahibinin, mahsûlünün bir kismi mukaabilinde sulayip islâh etmek bir kimseye vermesidir (ei-Ta'rîföi). Buna göre Musâkaat, bir taraftan agaçlar, öbür taraftan agaçlari sulayip terbiye ve timar etmek ve hâsil olan meyve aralarinda taksim olunmak üzere agaç sahibi Ile bahçivan arasinda akdedilen bir nevi' ortakliktir. Bu da diger akidler gibi îcâb ve kabul ile gerçeklesir.

[2] es-Sirb, lügatte sudan isabet eden haz ve nasibe denir. Fikihta Sirb: Ekin ve hayvan sulamak için su ile faydalanma nevbetidir. Bu konuda bir de Hakki Sefe = Su Içmek Hakki vardir. Bu, yalniz insan ve hayvana mahsûstur. Hakki Sirb, tarlalar, insanlar ve hayvanlari sâmil oldugundan daha umûmîdir.

[3] "Allah her debelenen hayvani sudan yaratti. Iste bunlardan kimi karni üstünde yürüyor, kimi iki ayagi üstünde yürüyor, kimi de dört ayagi üstünde yürüyor, .Allah ne dilerse yaratir. Çünkü Allahherseye hakkiyle kaadirdir" {en-Nûr: 45) âyeti de canlilarin sudan yaratildigini anlatir.

[4] Buhârî baslikta bu iki âyeti suyun hayât için olan büyük önemini belirtmek mak-sadiyle getirmistir. Buhârî, kitâb basligindaki bu âyetlerle yeryüzündeki sularin bütün insanlar için ilâhî bir ihsan olduklarina isaret etmistir, el-Vakia âyetinde-ki iki kelimenin tefsirini de vermistir. "el-Ucâc" kelimesinin tefsirini Ebû Ubey-de'den, "el-Muznu" kelimesinin tefsirini Mücâhid ile Katâde'den nakletmistir (Fethu'l-Bârî).

[5] Buhârî bu baslik ile sularin mülk edilme sebeblerine isaret etmistir. Buhârî burada mülk edinme sebeblerinden yalniz sadaka, hibe, vasiyyet ve mîrâsçihgi açikça söyleyip, sirb hakkinin ortaklar arasinda taksim olunup olunmamasinin hukukî vaziyete etkili olmadigini bildirmistir.

[6] Usmân'in bu hadîsini Tirmizî, Nesâî ve Ibn Huzeyme senediyle rivayet etmisiir.
Bu Rûme Kuyusu hadîsi Hz. Usmân'in sehîd edilmesi vak'asinda kendisini muhasara eden âsîlere karsi evinin üst katindan yaptigi uzun hitabesinin bir parçasidir.
Sârih Ibn Battal bu Rûme Kuyusu isini söyle anlatiyor: Rûme Kuyusu Medîne'de bir Yahudi'ye âid Idi. Bu Yahûdî zaman zaman kuyunun agzina kilit vurup gidermis. Su içmeye ve almaya gelen müslümânlar su alamadan geri dönmeye mecbur olurlarmis. Allah'in insanlara bahsettigi su ni'metinden bir Yahûdî'nin insanlari men' etmesinden üzülen sahâbîter bunu Peygamber'e arzettiklerinde, Peygamber metindeki sözleri söylemistir. Bunun üzerine Usmân bu kuyuyu otuzbes bin dirheme satin alip vakfetmistir. Kelbî de kuyu satin alinincaya kadar Yahûdî'nin bu kuyununIier kirba suyunu bir dirheme sattigini nakletmistir.
Buhârî bu hadîsle yeraltindaki sularin da bütün insanlara ni'met oldugunu, çikaran sâhiblerinden satin alinabilecegini, vakif yapilabilecegini... mülk edinilebilecegini bildirmek istemistir

[7] Bu Sehl hadîsinin burada getirilmesinin sebebi, su taksîminin mesru' oldugunu ve suyun mülk edilmesinin kaabil oldugunu isbâî ve beyân içindir. Sayet su mülk I edinilebilir esyadan olmasaydi, Rasûlullah Içtigi suyun kalanini hadîste bildirildigi sekilde ihsan etmezdi.
Bu vakiada saginda amcasi oglu Fadl Ibn Abbâs, diger bir rivayete göre de Abdullah ibn Abbâs bulunuyordu. Solunda da Hâlid ibn Velîd bulunuyormus. Rasûlullah'in âdeti bîr seyi içtiginde bakiyyeyî saginda bulunana vermek üzere cereyan edegelmistir.

[8] Hadîsin, konumuz olan su payi ve su mülkiyetine münâsebeti, su ile karisik olan sütü Rasûlullah'in taksîtn etmesi ve kalan bir kismini A'râbî'ye ihsan etmis olmasidir.
"el-Eymen fe'1-eymen" ta'biri nasb zabtina goremahzûf "ver" fiilinin mef-ûlü ref' zabtina göre mübtedâ olup, bir haber takdir edilir, o da "Sag ikrama daha lâyiktir" demek olur.
Bu hadîsten alinan bir hüküm de sütün su ile karistirilmasinin harâmhgi satilan süte âId olup, kisinin kendi Içecegi, ailesine Içirecegi sütün içine su koymakta sakinca olmamasidir. Hattâ bu sülün agirligini hafifletmek, çocuklar ve yaslilar için daha yararli hâle getirmek yönünden, sihhate'daha elverisli olabilir.

[9] Basliga uygunlugu, fazla suyun men' edilmesi, fazla su bulunmadigi zaman su sahibinin asil suya daha hakli olduguna delâlet etmesi yönündendir

[10]
Bunun da basliga delâleti, yukariki hadîsin delâleti gibidir.
Bu konuyu daha iyi anlatan bâzi hadîsler:
Üç sey asla men' edilmez: Su, ot, ates"(\\m
Mâce).
"jIJi £ iiJ Vj eUIi J^î ç£î. H= Ihtiyâçtan fazla su men' edilmez; kuyudan
faydalanmakta kimse men' edilmez" (Ibn Mâce, Âise'den).
"oÇiii fj: Üjai iîii I^i *ü Jlai ^ 'J.= Her kim ihtiyâçtan fazla bir suyu (muh-tâc olanlardan) men' ederse, Allah da kiyamet gününde fadlini ve yardimini ondan men' eder" (Ebû Ya'lâ; Sa'd ibn Ebî Vakkaas'tan).
" Üjü j^-j I* iîii i^; *î-*r jliî '.i i!U jjii £p ^*= Her kim ihtiyâcindan fazla suyunu, fazla otunu (halkin kullanmasindan) men' ederse, Aziz ve Celîl olan Allah da ondan fazi ve keremini men' eder" (Ahmed ibn Hanbel; Amr Ibn Su-
ayb'dan).
Bu hadîslerle Rasûlullah'in zirâat sâhibleriyle hayvancilik yapan sürü sâ-hiblerinin birbirlerine yardim etmelerine büyük bir ehemmiyet verdigi görülür.
Su fitraten ot gibi Allah'in mübâh kildigi en büyük bir ni'met oldugu hâlde, zatî ihtiyâcinin fazlasinin ihtiyâç sahihlerinden esirgenmesi en hasîs bir cimrilik olup, bilhassa köy hayâtinda müslümânlar arasinda istenen Iyilik, yardimlasma ve içtimaî nizâmi bozar. Iste bunun içindir ki fazlayi men' etmek yasaklanmistir. Hadîslerde ki nehyin tahrîmî veya tenzîhî oldugunda âlimler arasinda görüs ayriliklari vardir; uzun tafsiller Için fikih kitâblarina bakilmalidir.
[11]
Hadîsin basliga uygunluk noktasi, kisinin kendi mülkünde kazdirdigi kuyu yüzünden meydana gelen zarar ve cinayetten mes'ûl olmamasi ve ödeme Ile mükellef tutulmamasidir. Iste Buhârî hadîsi burada, bu ma'nâyi isbât için getirmistir.
Hadîs, Zekât Kitâbi'nda da geçmisti.
[12]
Bu bâb ve altindaki hadîs de önceki bâbda yazilan hükmü kuvvetlendirmek Için getirilmistir.
[13]
Buhârî bu hadîsi Sahih 'inin Ishâs, Sahâdât, Nezirler, Tefsir ve Hükümler Ki-tâblari'nda da getirmistir. Bunu Alti Kitâb Sâhibleri de bâzi küçük farkliliklarla getirmislerdir. Bunu îbn Mes'ûd'dan baska daha dokuz-on sahâbî de rivayet etmistir.
Hadîsin basliga uygunluk noktasi, Rasûlullah'in bu kuyu da'vâsinda evvelâ Es'as ibn Kays'tan -ki da'vâcidir- beyyine istemis; da'vâcinin beyyine getirmekten aczi hâlinde de müddeâ aleyhin, yânî da'vâlinin yemîni ile hükmetmis olmasidir.
Hadîsten, beyyinenin da'vâciya, yeminin de da'vâliya düsecegi esâsi alinmistir.
[14]
Hadîsin burada getirilme sebebi, Allah'in kendilerine bakmayacagi... üç kimseden birincisinin "Yol üstünde ihtiyâcindan fazla suyu olup da bunu yolculardan men' eden kimse" olmasidir. Rasûlullah bu su cimriligini digerleri derecesinde bir cürüm saymistir. Çünkü havuzlanmamis suda bütün insanlarin ve hayvanlarin içme ve sulama hakki vardir.
[15]
Hadîsin basliga delîlligi "Suyu saliver de bize ugrasin! dedi, fakat Zubeyr kabul etmedi, suyu salmadi, hattâ suyu kapatti" sözlerinden alinir.
Vadilerde akan mübâh sulardan halkin su nevbeti hakki nehrin akisi ta'kîb edilerek evvelâ yukariki istifâde eder. Nevbet sahibi suyu kendi tarlasina, bostanina çevirerek sarfedilecek mikdâr su aldiktan sonra, alt taraftaki komsusuna birakir. O da bu suretle su alma hakkim kullanir.
Bu da'vâda Peygamber, Zubeyr ile Ensârî arasinda evvelâ sulh yoluyla hükmetmek istemisti. Sulama ile yetinip suyun habsedilmemesini emr etmisti.Ensâ-rî'nIn i'tirâzi üzerine iki tarafin haklarim tam kullanmasini emretmistir. Âyetin inme sebebinin bu hâdise oldugunun bildirilmesi de çok kiymetli bir bilgidir. Peygamber'in hiçbir hükmüne i'tirâz edIlemiyecegi bununla isbât edilmis oluyor.
[16]
Bu ziyâde yalniz Ebû Zerr'in Hamavî'den; onun da Firabrî'den rivayet ettigi nüshada vardir, baska nüshalarda yoktur. Ibn Hacer ile Aynî de serhlerinde bu nüshayi esas almislardir. Firabrî'nin, sözünü naklettigi Muhammed ibnu'l-Abbâs, Buhârî'nin akranidir; hicrî 266 yilinda vefat etmistir.
Buhârî bu sözüyle, senedle Urve'yi zikretmekte Leys'in teferrüdünü (yânî yalniz kaldigini) açiklamis oluyor. Urve, Abdullah ibn Zubeyr'in kardesidir. Hadîs bu kardes tarafindan da rivayet edilmis oluyor.
[17]
Hadîsin basliga delîlligî "Yâ Zubeyr sula, sonra saliver" sözünden alinir. Bundan Zubeyr'in yukan tarafta oldugu bilinir. Çünkü suyu salivermek ancak yukaridan asagiya dogru olur. Hadîs biraz önce daha uzun bir metin ile geçmisti.
[18]
Hadîsin basliga delîl olan yeri bu son kismidir. Sahâbîler hurma köklerindeki yumrularin uzunluk ve kisalikça degistigini görünce, kissada vâki' olan yüksekligi ölçtüler ve onu ayak topuklari yüksekligine ulasir buldular. Ve bunu sira ile evvel olanin su kullanma hakki için bir mî'yâr yaptilar. Bu, husûsî olmayan su ile arazî sulamakta cumhurun üzerinde müttefik oldugu görüstür.
Müstemlî nüshasinda burada "el-Cedru kökten Ibarettir" ibaresi vardir. Bu, hadîste zikredilen "el-Cedr" lâfzinin Buhârî tarafindan yapilan bir tefsîri-dir (Ibn Hacer...)
[19]
Hadîsin basliga delîlligi açiktir. Hadîste hayâttan kinaye olarak gelen "Heryas cigerde sevâb vardir" fikrasi, susuzluktan henüz ölmemis, fakat ölmeye yüz tutmus, kendisinde hayât eseri olarak biraz nemlilik bulunan her hayvan ve hattâ her bitkiyi sulamakta sevâb vardir, demektir. Bundan su hayrinin Allah'a yakinlik sebebi oldugu anlasilir. Bâzi tabiî âlimleri: "Günâhi çok olanlar susuzlari sulasin" demislerdir. Susuz bir köpegi sulamak magfirete vesile olunca, bir insanin susuzlugunu ve su ihtiyâcini gidermenin rahmet ve magfirete vesile olacagi muhakkaktir.
[20]
Bu mutâbaa Buhârî nüshalarinda düsmüstür.
[21]
Hadîsin basliga uygunlugu, bu kadinin o kediyi açliktan ve susuzluktan ölünceye kadar habsetmesinden dolayi bu azabi hakk etmis olmasidir. Eger kediyi yedirmis içirmis olaydi azâb olunmayacakti. Buradan da sulamanin fazileti bilinir.
[22]
Bunun da basliga delîl olarak uygunlugu, bundan önce geçen hadîsin uygunlugu gibidir.
[23]
Bu hadîste Rasûlullah'm sagindaki gençten, solundaki yaslilara vermek için onun rizâsini ve iznini istemesi, saginda bulunan gencin evvelâ alma hakki yânî mülkiyet hakki bulunduguna delâlet eder. Rasûlullah'm sâdece saginda oturmak bardaktaki suya hakk kazandirirsa, suya sâhib olan kimsenin kendi suyuna münhasiran mâlik olmasi evleviyetle sabit olur. Iste Buhârî bu hadîsi buna delîl yapmak için burada tekrar getirmistir. Buna göre suyu havuz, kirba, testi, fiçi, küp, bardak gibi birseyde toplayan kimse, bu suda herkesten ziyâde tasarruf hakkina sâhibtir. O satar, hibe eder, sadaka yapar. Zaruret hâli müstesna, baskalarinin bu suda tasarruf haklan yoktur.
[24]
Hadîsin basliga delîlligi, Peygamber'in "Benim havuzum..." sözüyle havuzu kendi nefsine izafe etmesidir. Bu da havuzdaki mülkiyeti ve ondaki suda herkesten ziyâde tasarrufa hakki oldugunu ifâde eder
[25]
Hadîsin basliga delîlligI, Hâcer'in Cürhüm kabilesine "Suda sizin hiçbir hakkiniz olmamak sartiy/e" sözünden alinir. Çünkü Hâcer Zemzem suyuna baskalarindan daha

ziyâde hakli idi.
Hâcer Zemzem suyunun yegâne mâliki bulundugundan Cürhüm kabilesi Ye-men'den Mekke'ye gelip orada mekân tutmak için kendisinden izin istediklerinde, su üzerinde mülkiyet hakkinin kendisine âid oldugunu kabul etmeleri sartiyle onlara müsâade etmis, onlar da bu sarti kabul etmislerdir.
Iste Buhârî hadîsi burada, yukarida geçenler gibi, biriktirilen suyun mülkiyetinin sahibine âid oldugunu isbât için sevketmis olmaktadir
[26]
Basliga uygunlugu "Sufazlasini men'eden kimsedir..."sözünden alinir. Çünkü cezayi hakk etmesi, fazla suyu men' etmesindendir. Bu da onun havuzunda veya kirbasmdaki asil suya, baskalarindan daha hakli olduguna delâlet etmistir.
Bu Ebû Hureyre hadîsinin asli, bu kitabin 6. babinda geçmisti. Fakat her ^ iki metin lâfizca birbirinden farklidir. Bu farklar metinlerin birlikte okunup incelenmesinden anlastir. Buradaki metinde suyun fazlasini ihtiyâç sahihlerinden men' eden cimri kimseye kiyamet gününde de kendi suçu cinsinden olmak üze re ilâhî fadldan men' edildigi bildirilmistir. Bir de bu metinde su sahibinin suyu kendi zâti çalismasiyle i'mâl etmedigi; bunun ilâhî bir atiyye oldugu hatirlatilmis ve suda cimrilige hakki olmadigi bildirilmistir. Binâenaleyh vasitasiz ilâhî bir ni'met olan suyu, susuzlardan men' etmeye kimsenin hakki yoktur. Vaziyetin geregine göre her suda her insanin ya sirb hakki, yâhud da içme hakki (hakki sefe'si) vardir.
[27]
Hadîs basligin aynidir. Bundan daha kuvvetli bir mutâbakaat yoktur.
Himâ: Lügatçe'halktan korunan ve halkin girmesine ve hayvanlarin otlamasina izin verilmeyen otlu yerdir. Buna göre Himâ, fiâl vezninde isim olup, mef'ûl ma'nâsinadir. Fikihta Himâ, bos arazîden devletin beylik hayvanlar için korudugu ve halkin burada hayvanlarini otlatmasini yasak ettigi bir arazî parçasidir.
Câhiliyet devrinde Arab serîfleri istedikleri yerleri koru yapar, insanlarin oralardan faydalanmalarini yasak ederlerdi. Peygamber bu âdeti kaldirdi. "Koruma hakki yalniz Allah 'in ve Rasûlü'nündür" buyurdu ki bu, devlete âid bir haktir demektir.
[28]
Buhârî'ye bu haber Ibn Sihâb ez-Zuhrî'den ulasmistir. Naki', Medine'ye yirmi fersahlik uzakça bir yerdir. Bu korunun genisligi bir mil, uzunlugu sekiz mil imis. Umer'in edindigi korular Mekke civarindadir. Bunu Ibn Ebî Seybe sahîh bir isnâdla rivayet etmistir.
[29]
Baslik, herkesin akarsulardan su içmek, hayvanini sulamak hakkina sâhib oldugunu beyân hakkindadir. Hadîsin bu basliga uygunlugu "At bir nehre ugrayip da ondan içerse, sahibi sulamak istememis olsa bile, bu su da sahibi için haseneler olur..." kavlindedir.
Akarsularin suyu mubahtir. Hiç kimsenin husûsî mülkü degildir. Bu sularden herkesin faydalanma hakki vardir. Nehirlerin, akarsularin mâliki Allah'tir. Allah bu sulan Insanlar, hayvanlar, bitkiler için yaratmistir.
Hadîsin sevk ve hüccet getirme noktasi, cihâd için beslenen atin nehre ugrayip da su içmesidir. Eger nehrin suyu bir kisiye hass olsaydi, onun izin ve müsâadesini almaga ihtiyâç görülürdü. Sâri'in mutlak olarak tebligi, akarsularin kimsenin mülkü olmadigini bildirir.
[30]
Bu hadîs ilim Kitâbi'nda da geçmisti. Iki metin arasinda öne geçirme, geriye birakma farklari vardir.
Hadîsin buraya uygunlugu "Su tulumu ve tabanlari berâberindedir. Kendisi su basina gelir, agaçlari yer" fikrasidir. Yânî deveye hiçkimse mâni' olamaz. Çünkü Allah nehirleri insanlar, hayvanlar için yaratti. Nehirlerin Allah'tan baska mâliki yoktur. Iste hadîs bunu isbât için getirildi.
[31]
Bu iki hadîsin burada getirilmesi, sahis mülkü olmayan arazîlerde yetisen odunun da, su gibi mübâh oldugunu; herkesin bunlardan faydalanma hakki bulundugunu isbât içindir. Bu iki hadîs de insanlarin ortak mali olan, kimsenin husûsî mülkiyetinde olmayan böyle arazîlerden odun biriktirip toplamanin ve bununla
geçim saglamanin mübâhhgina açikça delâlet etmektedirler.
[32]
Hadîsin basliga uygunluk noktasi, Alî'nin: "Ben bu develerin üzerine izhir otu yükleyip satmak istiyordum" demis bulunmasidir. Bu söz baslikta zikredilen odun ve ot toplamanin mübâh olduguna; bunlari toplayanin bunlarin mâliki olup satmak, hibe ve hediye etmek gibi tasarrufa hakki bulunduguna açikça delâlet eder.
Bu hadîsin senedi, hadîsçiler arasinda "Silsiletu'z-Zeheb = Altm Zincir" diye meshur olan kiymetli seneddir.
Sarkici kadinin irticalen söyledigi kasidenin devami sudur:

Ve hunne muakkalâtun hi'1-finâi	(Evin önündeki sahada ayaklan simsiki
Da'issikkîne fi'1-lebbâti minhâ	baglanmistir. Haydi Hamza, bunlarin bo-
Ve danic hünne Hamzatu biddImâI	Sazlarina biçagi daya, boyunlarini kana
Ve accil nün etâyîbibâ li-serbin	boy,aJ -Ve ^nlann en nefîs parçalarindan
. J / .	sarab içenler için çömlek eti yahud kebab
Kadiden mm tahhm ev sivai	yapmaya çabuk davran!)

t (Aynî, VI, 34; Kastallânî, IV, 201).
[33]
Hadîsin basliga delîlligi açiktir. Bu, "Bahreyn'den bir kisim arazîyi kesip vermek istedi" kavlinden bilinir.
el-îktd': Devlet baskaninin harâc arazîsinden bir kismini bâzi kimselere ayirip jvermesidir. Bu veris ya temlik suretiyle, yâhud da belli bir zaman için o arazînin gelirinden istifâde etmesi suretiyle olur... Kendilerine arazî verilenler devlete, millete büyük hizmetler yapmis yüksek devlet me'mûrlan, valiler, kumandanlar, mücâhidler... gibi kimselerdir.
[34]
Bu hadîste de devlet baskaninca verilen arazînin, verilenin elinde nizâlasmayi def edecek bir vesikanin bulunmasi için arazî verilen kimse adina bir yazi yazilmasi hususu açikça belirtilmektedir
[35]
Peygamber bu hadîsinde hayvan sahihlerinin sürülerini su baslarina getirdiklerinde sütlerinden birer mikdârini sagip oralardaki fakirlere ve yolculara ikram etmelerini, bunun hayvanlardaki farz olan zekât hakki disinda, bir sadaka ve ikram hakki oldugunu bildirmistir. Su baslarinda süt ikram etmek Arablar'm âdeti idi. Onun için fakirler ve yolcular bu ikrama kavusmak maksadiyle oralarda toplanirlardi.
Bu hadîs Zekât Kitâbi'nda daha uzun bir metinle geçmisti
[36]
Bu hadîs Buhârî'nin Buyu' Kitâbi'nda Ibn Umer'den senediyle getirdigi hadîsin bir parçasidir. Hadîsin oradaki devami sudur: "Mahsûlün satista dâhil oldugu müsteri tarafindan sart kilinmasi hâli müstesnadir".
[37]
Bu, Buhârî'nin yukariki delillerden ictîhâdla ulastigi hükmüdür.
Ariyye, bes veskten az olmak sartiyle bir veya iki agaç yas hurmayi agaci üzerinde kuru hurma Ile degistirmektir. Bunu Ibn Esîr en-Nihâye'de söyle tasvîr ediyor: Birisinin yas hurma mevsiminde ne hurmaligi, ne de yas hurma alacak parasi bulunmadigindan, çocuklarina hurma alamiyor. Yalniz bunun evinde ihtiyâcindan fazla kuru hurmasi bulunuyor. Bir bustân sahibine variyor: Su hurmaliktaki agaçlardan bîr iki tanesini, üzerindeki hurmasiyle beraber bana kiralarsan, sana su kadar kuru hurma veririm, diyor. Uyustuklarinda o belli agaçlari teslîm alir. Ve agaçlar üzerinde hurma bitinceye kadar ariyye sahibi, bustânda yürüme, geçme hakkini da elde eder. Bustân sahibi buna mâni' olamaz. Çünkü bu müsteri agaçtan faydalanma hakki ile beraber oradan geçme hakkini da kazanmistir. Iste Buhârî bubâbi bir mal üzerinde hem mülkiyet, hem de faydalanma hakkinin birlestigini; bu durumda ayri ayri haklar dogdugunu bildirmek için açmistir
[38]

Hadîsin basliga delîlligi ilk kismidir.

Incir agaçlarina erkek incir, yânîbaba incir astigimiz gibi, hurma agaçlarina da mahsûl dogduktan ve büyümeye basladiktan sonra telkih için erkek hurma asilir. Meyvenin telkîhi zamâm, meyvenin müsteriye veyâhud saticiya âid oldugunu ta'yîn için en iyi ayirici bir sinir oluyor.

[39] Buhârî bununla hadîsin diger bir senedini bildirmis oluyor

[40] Bu hadîs, agaç üzerindeki aziklik hurmanin kuru hurma ile takdir edilerek alinip satilmasina ruhsat verildigini açikça belirtmektedir

[41] Bu hadîs de yine agaç üzerindeki aziklik yas hurmanin yas, kuru hurma ile altin, gümüs Ile alinip satilmasinin cevazim belirtmistir.

[42] Hadîsin basliga uygunlugu "Ariyye satisi hususunda ruhsat verdi" sözünden alinir. Bunun delâletini geçen hadîslerde açiklamistik

[43] Bunun da basliga uygunlugu "Bu nehiyden ariyye sâhiblerini müstesna kildi" sözünden alinir.

Bu bâbda getirilen hadîslerin hepsi Buyu' Kitâbi'nda geçmis ve hadîslerdeki terimlerin açiklamalari orada verilmis idi.

Buhari bu hadîslerdeki agaçtan faydalanma hakkinin bustânda yürüme hakkini doguracagini isbât etmek istemis oluyor.